

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

30. november 2006*

Liidetud kohtuasjades C-376/05 ja C-377/05,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Bundesgerichtshof'i (Saksamaa) 26. juuli 2005. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 12. oktoobril 2005, menetlustes

A. Brünsteiner GmbH (C-376/05),

Autohaus Hilgert GmbH (C-377/05)

versus

Bayerische Motorenwerke AG (BMW),

* Kohtumenetluse keel: saksa.

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees A. Rosas, kohtunikud J. Malenovský, A. Borg Barthet, U. Lõhmus ja A. Ó Caoimh (ettekandja),

kohtujurist: L. A. Geelhoed,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc-Slawiczek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 7. septembri 2006. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- A. Brünsteiner GmbH ja Autohaus Hilgert GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* F. C. Genzow ja *Rechtsanwalt* C. Bittner,
- Bayerische Motorenwerke AG (BMW), esindaja: *Rechtsanwalt* R. Bechtold,
- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A. Whelan, K. Mojzesowicz ja M. Schneider,

olles 28. septembri 2006. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlused käsitlevad komisjoni 28. juuni 1995. aasta määruse (EÜ) nr 1475/95 asutamislepingu artikli [81] lõike 3 kohaldamise kohta mootorsõidukite turustamist ja teenindust käsitlevate teatavate kokkuleppeliikide suhtes (EÜT L 145, lk 25) artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande ning komisjoni 31. juuli 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1400/2002 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris (EÜT L 203, lk 30; ELT eriväljaanne 08/02, lk 158) artikli 4 tõlgendamist.
- 2 Kõnealused eelotsusetaotlused on esitatud ühelt poolt A. Brünsteiner GmbH (edaspidi „Brünsteiner”) ja Autohaus Hilgert GmbH (edaspidi „Hilgert”) ning teiselt poolt Bayerische Motorenwerke AG (edaspidi „BMW”) vahelistes kohtumenetlustes, mille esemeks on viimase poolt BMW kaubamärgiga mootorsõidukite Saksamaal turustamise eesmärgil Brünsteineri ja Hilgertiga (edaspidi „põhikohtuasja hagejad”) sõlmitud kokkuleppe üheaastase etteteatamisega lõpetamise seaduslikkus.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse nr 1475/95 põhjenduse 11 kohaselt:

„Artikli 5 lõike 2 punktides 2 ja 3 ning lõikes 3 sätestatakse miinimumtingimused turustamist ja teenindust käsitlevate kokkulepete kehtivusaega ja lõpetamist

puudutavatele eranditele, kuna turustaja poolt lepingujärgsete kaupade turustamise ja teeninduse parandamiseks tehtud investeeringute ning lühiajaliste või lühikese etteteatamisajaga lõpetatavate lepingute koosmõjul suureneb oluliselt turustaja sõltuvus tarnijast. Selleks, et vältida paindlike ja tõhusate turustusvõrkude arendamise takistamist, peaks tarnijal olema siiski õigus leping lõpetada, kui turustusvõrk või selle oluline osa vajab ümberkorraldamist. [...]"

- 4 Määruse nr 1475/95 artikkel 1 teeb EÜ artikli 81 lõikes 1 ette nähtud keelust erandi neile kokkulepetele, millega tarnija kohustab edasimüüjat edendama lepingujärgsete kaupade turustamist kindlal territooriumil ning kohustub tagama edasimüüja varustamise mootorsõidukite ja varuosadega nimetatud territooriumil.

- 5 Määruse artikli 4 lõige 1 sätestab, et erandile ei ole takistuseks kokkulepe, millega turustaja võtab endale kohustuse järgida miinimumtingimusi muu hulgas lepingujärgsete kaupade kaubanduslikult kasutatavate seadmete või remondi- ja hooldus-teenuste turustamisel ja teenindusel.

- 6 Määruse nr 1475/95 artikli 5 lõige 2 ja lõike 3 esimene taane sätestavad:

„2. Kui turustaja võtab endale artikli 4 lõikes 1 ette nähtud kohustuse selleks, et parandada turustamise ja teeninduse struktuuri, kohaldatakse erandit ainult tingimusel, et:

[...]

- 2) kokkuleppe kehtivusaeg on vähemalt viis aastat või piiramatu kehtivusajaga kokkuleppe lõpetamise tavaline tähtaeg mõlemale kokkuleppepoolele on vähemalt kaks aastat; [...]

[...]

3. Lõigetes 1 ja 2 ette nähtud erandi tingimused ei mõjuta:

— tarnija õigust kokkulepet vähemalt üheaastase etteteatamisega lõpetada, kui see on vajalik terve võrgu või selle olulise osa ümberkorraldamiseks”.

- 7 Vastuses 16. küsimuse punktile a, mis kõlas: „Kas kokkulepet on võimalik ennetähtaegselt lõpetada?“, märgib komisjon määruse nr 1475/1995 seletuskirjas järgmist:

„Tootjal on õigus kokkuleppe ennetähtaegselt (üheaastase etteteatamisega) lõpetada, kui tal tuleb terve oma turustusvõrk või selle oluline osa ümber korraldada. Ümberkorraldamise vajadust kinnitatakse pooltevahelise kokkuleppega või — kui turustaja seda nõuab — sõltumatu eksperdi või vahekohtuniku poolt. Taotluse esitamine sõltumatule eksperdile või vahekohtunikule ei mõjuta kõigi kokkuleppepoolte õigust pöörduda siseriikliku kohtu poole kehtiva siseriikliku õiguse kohaselt (artikli 5 lõige 3). Kui tarnija on jätnud kokkuleppes endale õiguse ühepoolseks lõpetamiseks, mis ületab määrusega kehtestatud piire, jääb ta automaatselt ilma õigusest grupierandile (artikli 6 lõike 1 punkt 5, vt eespool jaotis 1.2).

Võimalus ennetähtaegseks lõpetamiseks sisaldub määrukses selleks, et tootjad saaksid oma turustusvõrku ümber korraldades paindlikult tegutseda (põhjendus 19). Ümberkorraldamise vajadus võib tuleneda konkurentide tegevusest või muudest majanduslikest asjaoludest, olenemata sellest, kas see tuleneb tootja ettevõttesisesest otsusest või välistest asjaoludest, nt sellise ettevõtte sulgemine, kellel on asjaomases piirkonnas palju töötajaid. Esineda võivate olukordade suure hulga tõttu ei ole reaalne loetleda kõiki võimalikke ümberkorraldamise põhjusi.

See, kas ümberkorraldus puudutab turustusvõrgu „olulist osa” või mitte, otsustatakse asjaomase tootja turustusvõrgu spetsiifilist korraldust puudutavate asjaolude põhjal. „Oluline” viitab nii majanduslikule kui ka geograafilisele aspektile, mis võib piirduda teatava liikmesriigi turustusvõrgu või selle osaga. Igal juhul tuleb tootjal jõuda kokkuleppele kas sõltumatu eksperdi või vahekohtunikuga või siis turustajaga, kellega sõlmitud turustuskokkulepe lõpetatakse, ilma et oleks vaja konsulteerida muude turustajatega, keda kokkuleppe ennetähtaegne lõpetamine kaudselt mõjutab.”

8 Alates 1. oktoobrist 2002 asendati määrus nr 1475/95 määrusega nr 1400/2002.

9 Vastavalt viimati nimetatud määruse põhjendusele 12:

„Olenemata asjaomaste ettevõtjate turuosa suurusest, ei hõlma käesolev määrus vertikaalseid kokkuleppeid, mis sisaldavad teatavat liiki rangeid konkurentsivastaseid piiranguid (põhilised piirangud), mis üldjuhul piiravad konkurentsi märkimisväärselt

isegi väikeste turuosade puhul ning mis ei ole eespool nimetatud positiivse mõju saavutamiseks hädavajalikud. See hõlmab eelkõige selliseid vertikaalseid kokkulepeid, mis sisaldavad piiranguid minimaalsete või kinnitatud edasimüügihindade näol ning, teatavate eranditega, piiranguid territooriumide või klientide osas, kellele turustaja või remonditöökoda võib lepingujärgseid kaupu või teenuseid müüa. Selliste kokkulepete suhtes ei tohiks erandit teha.”

10 Vastavalt nimetatud määruse põhjendusele 36:

„[Määrust nr 1475/95] kohaldatakse kuni 30. septembrini 2002. Andmaks kõigile ettevõtjatele aega selliste kõnealusele määrusele vastavate vertikaalsete kokkulepete kohandamiseks, mis jäävad kehtima pärast neis sätestatud erandi kehtivusaja lõppemist, on asjakohane näha nende kokkulepete puhul alates 1. oktoobrist 2003 ette üleminekuaga, mille jooksul need tuleks käesoleva määruse kohaselt vabastada [asutamislepingu] artikli 81 lõikes 1 sätestatud keelust.”

11 Määruse nr 1400/2002 artikli 4 „Põhilised piirangud” lõike 1 esimene lause näeb ette, et erandit ei kohaldata vertikaalsete kokkulepete suhtes, mille eesmärk on otseselt või kaudselt, üksikult või muude poolte kontrolli all olevate teguritega kombineeritult üks või mitu selles sättes nimetatud piirangut.

12 Vastavalt sama määruse artiklile 10:

„EÜ [...] artikli 81 lõikes 1 sätestatud keeldu ei kohaldata ajavahemikus 1. oktoobrist 2002 kuni 30. septembrini 2003 nende kokkulepete suhtes, mis on 30. septembril

2002 juba jõus ja mis ei vasta käesolevas määruses sätestatud erandi tingimustele, kuid vastavad määruses (EÜ) nr 1475/95 sätestatud erandi tingimustele.”

- 13 Vastuses 20. küsimusele, pealkirjaga „Kuidas määruse nr 1475/95 alusel sõlmitud kokkuleppeid ülemineku perioodi jooksul ennetähtaegselt lõpetada?“, märgib komisjon määruse nr 1400/2002 seletuskirjas muu hulgas järgmist:

„Alates 30. septembrist 2002 kehtetu määruse nr 1475/95 asendamine uue määrusega ei tähenda, et turustusvõrk tuleks *de facto* ümber korraldada. Auto-
tootjatele jääb siiski õigus pärast uue määruse jõustumist oma turustusvõrgu oluline osa ümber korraldada. Määruse nr 1475/95 järgimiseks ja järelikult ka ülemineku-
perioodi kasutamiseks tuleb lepingu lõpetamisest kaheaastase tähtajaga ette teatada, välja arvatud juhul, kui on otsustatud läbi viia ümberkorraldus või kui esineb hüvitamiskohustus.”

- 14 Lisaks on 68. küsimusele pealkirjaga „Kas määrus näeb ette minimaalse tähtaja kokkuleppe lõpetamiseks?“ nimetatud seletuskirjas antud vastuse lõikes 4 märgitud:

„Turustusvõrgu ümberkorraldamise vajadus on objektiivne küsimus ning see, et tarnija peab asjaomast ümberkorraldamist vajalikuks, ei lahenda vaidluse all olevat küsimust. Niisugusel juhul on siseriikliku kohtu või vahekohtuniku ülesanne lahendada küsimus asjaoludest lähtuvalt.”

Menetlused põhikohtuasjades ja eelotsuse küsimused

- 15 Põhikohtuasja hagejad sõlmisid 1996. aastal BMW-ga lepingu viimase toodetud mootorsõidukite turustamiseks. Lepingu punkt 11.6 nägi ette järgmist:

„11.6. Lepingu lõpetamine turustusvõrgu ümberkorraldamise tõttu

Kui BMW turustusvõrk või selle oluline osa vajab ümberkorraldamist, siis on BMW-l õigus leping lõpetada 12-kuulise etteteatamisega.

Sama kehtib juhul, kui käesoleva lepingu aluseks olev õiguslik olukord muutub olulistest küsimustes.”

- 16 Septembris 2002 lõpetas BMW oma Euroopa võrgu kõik turustuslepingud alates 30. septembrist 2003, põhjusel et määrus nr 1400/2002 toob kaasa märkimisväärsed õiguslikud ja struktuurilised muutused mootorsõidukite turustamise valdkonnas. BMW sõlmis seejärel enamikuga oma endistest turustajatest uued lepingud, mis jõustusid 1. oktoobril 2003 ja mis olid kohandatud määruse nr 1400/2002 nõuetele.
- 17 Põhikohtuasja hagejatele selliseid lepinguid ei pakutud. Seetõttu esitasid nad Saksa kohtutele hagid, milles vaidlustasid turustuslepingute lõpetamise seaduslikkuse, väites, et lõpetamine oleks pidanud aset leidma alles kaheaastase etteteatamistähtaja möödudes, s.o 30. septembril 2004.

- 18 Oberlandesgericht München jättis need hagd 26. veebruaril 2004 apellatsioonias-
mes rahuldamata põhjendusel, et määruse nr 1400/2002 vastuvõtmisest tulenevad
muudatused tekitasid BMW turustusvõrgu ümberkorraldamise vajaduse. Nimetatud
kohtu sõnul kujutasid konkurentsipiirangud, mis seni olid kooskõlas määrusega
nr 1475/95, endast nüüd põhilisi piiranguid määruse nr 1400/2002 artikli 4
tähdenduses, nii et isegi kui turustuslepinguid ei oleks 30. septembril 2003 lõpetatud,
oleksid kõik nimetatud lepingutes sisalduvad konkurentsi piiravad tingimused
1. oktoobril 2003 kehtetuks muutunud. BMW ei pidanud kuni 30. septembrini 2004
taluma seda, et kehtivad turustuslepingud, milles puuduvad konkurentsi piiravad
tingimused, või et isegi puuduvad igasugused lepingud, juhul kui need on siseriikliku
õiguse kohaselt tervikuna kehtivuse kaotanud.
- 19 Põhikohtuasja hagejad esitasid Bundesgerichtshofile nende otsuste peale kassa-
tsioonkaebuse.
- 20 Eelotsusetaotlustes leiab nimetatud kohus, et määruse jõustumine mõjutab
vältimatult turustussüsteemide sisemist ülesehitust, kuid märgib samal ajal, et
komisjoni seletuskirjadel, mis käsitlevad määrusi nr 1475/95 ja 1400/2002, rajaneva
kitsa käsitluse kohaselt ei saa ümberkorraldamise vajadust põhjendada üksnes
määruse nr 1400/2002 jõustumisega, vaid majandusliku arenguga. Mitte ainult
majanduslikud põhjused, vaid ka õiguslikud põhjused võivad turustusvõrgu
ümberkorraldamise vajaduse tekitada. Lisaks on turustussüsteem nimetatud võrgu
struktuuriline koostisosa. Lõpuks toob määrus nr 1400/2002 kaasa vajaduse
teadmata ulatusega muudatuse järele, kuna selles ei tehta enam erandit seni levinud
ainuõigusliku ja valikulise turustamise kombinatsiooni suhtes. Tootjad peavad
valima ühe neist kahest süsteemist. Valikulise turustamise raames — mis peaaegu
alati valitakse — ei ole enam lubatud territoriaalsed piirangud ega turustajate
territooriumi kaitsmine. Lisaks tuleb müük ja müügijärgne teenus teineteisest
lahutada ning ainuõigus kaubamärkidele suures osas kaob.

- 21 Kui tootja ei kohanda oma lepinguid või ei ütle neid üles ega sõlmi uusi enne üleminekuperioodi lõppemist, siis muutuvad kõik konkurentsi piiravad tingimused EÜ artikli 81 alusel alates 1. oktoobrist 2003 kehtetuks, kuna osa määrusega nr 1475/95 lubatud piirangutest kuuluvad põhiliste piirangute hulka määruse nr 1400/2002 artikli 4 tähenduses, tuues niimoodi kaasa nimetatud lepingute kõikide konkurentsi piiravate tingimuste suhtes tehtud erandi kehtetuse. Sellest tuleneb turustusvõrgu raames kahetine õiguslik olukord, milles turustajad, kes ei olnud valmis nõustuma oma lepingu kohandamisega uuele määrusele, oleksid vabamad. Tootja ei pea selliseid probleeme taluma, isegi mitte ühe aasta vältel.
- 22 Neil asjaoludel arutleb eelotsusetaotlused esitanud kohus, kas turustuslepingute lõpetamise seaduslikkuse küsimus ei ole tegelikult alusetu. Siseriikliku õiguse kohaselt on konkurentsi piiravate tingimuste kehtetuse tagajärjeks see, et kõnealused lepingud on tervikuna alates 1. oktoobrist 2003 kehtetud. Nimetatud kohtu arvates on määruse nr 1400/2002 seletuskirjas komisjoni poolt esitatud andmed siiski sellise tagajärje vastu ning räägivad määruse nr 1400/2002 artikli 4 kitsendava tõlgendamise kasuks.
- 23 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada mõlemas tema menetluses olevas asjas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [määruse nr 1475/95] artikli 5 lõike 3 [esimese lõigu] [esimest] taanet tuleb tõlgendada selliselt, et vajadus terve turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamiseks ning tootja õigus oma turustajatega sõlmitud lepingud üheaastase etteteatamisega sel põhjusel lõpetada võivad tuleneda ka sellest, et

[määruse nr 1400/2002] jõustumine tekitas vajaduse põhjalikult muuta turustussüsteemi, mida tootja ja tema turustajad seni kasutasid ning mis põhines [määrusel nr 1475/95] ja mis selle määruse alusel oli lubatud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas [määruse nr 1400/2002] artiklit 4 tuleb tõlgendada selliselt, et turustuslepingus sisalduvad konkurentsi-piirangud, mis vastavalt sellele määrusele kujutavad endast põhilisi piiranguid (keelatud tingimuste „must nimekiri”), ei toonud sama määruse artiklis 10 sätestatud aastase üleminekuperioodi lõppemisel (30. septembril 2003) erandkorras kaasa kõikide konkurentsi piiravate lepingutingimuste osas EÜ artikli 81 lõikes 1 ette nähtud keelust tehtud erandi kohaldamata jätmist, kui see leping sõlmiti [määruse nr 1475/95] kehtivuse ajal kooskõlas selle määruse nõuetega ja lepingu suhtes kohaldati määrusest tulenevat erandit?

Kas sellise olukorraga on igal juhul tegemist siis, kui see, et ühenduse õiguse kohaselt on kõik konkurentsi piiravad lepingutingimused kehtetud, toob siseriikliku õiguse kohaselt kaasa kogu turustuslepingu kehtetuse?”

- 24 Euroopa Kohtu presidendi 18. jaanuari 2006. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-376/05 ja C-377/05 kirjaliku ja suulise menetluse ning kohtuotsuse huvides.

Eelotsuse küsimused

Esialgused märkused

- 25 Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes märkustes ja kohtuistungil vaidlustas BMW määruse nr 1475/95 artikli 5 lõigete 2 ja 3 sätete kehtivuse, sisuliselt põhjusel, et

need sätted on vastuolus EÜ artikli 81 lõikega 3, eelkõige seeläbi, et esiteks seavad need grupierandi kohaldamise eelduseks täiendavad konkurentsipiirangud, mis ei ole ei hädavajalikud ega tarbijatele soodsad, ning teiseks põhjendatakse neid sotsiaalsete kaalutlustega, millel ei ole konkurentsiga mingit seost.

- 26 Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses määratleda nende küsimuste ese, mida ta soovib esitada. Vaid see liikmesriigi kohus, kes vaidlust menetleb ja kes tehtava kohtuotsuse eest vastutab, peab iga konkreetse asja eripärast lähtudes otsustama, kas otsuse tegemiseks on vaja eelotsust ja kas tema poolt Euroopa Kohtule esitatud küsimused on asjakohased (vt selle kohta 16. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas C-159/97: Castelletti, EKL 1999, lk I-1597, punkt 14, ja 6. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-154/05: Kersbergen-Lap ja Dams-Schipper, EKL 2006, lk I-6249, punkt 21).
- 27 Eelotsusetaotlused esitanud kohus soovib oma eelotsusetaotlustega üksnes määruse nr 1475/95 artikli 5 lõigete 2 ja 3 tõlgendust. Ta ei maini, et tal on kahtlusi nende sätete kehtivuse suhtes või et selline küsimus on tema menetletavates põhikohtuasjades tõstatatud.
- 28 Neil asjaoludel, kuna EÜ artikkel 234 ei kujuta endast õiguskaitsevahendit nendele isikutele, kes on siseriiklikus kohtus menetletava asja poolteks, ei saa Euroopa Kohus olla kohustatud ühenduse õiguse kehtivust hindama üksnes põhjusel, et üks pooltest tõstatab selle küsimuse Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes märkustes (vt selle kohta 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-402/98: ATB jt, EKL 2000, lk I-5501, punktid 30 ja 31, ning 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-344/04: IATA ja ELFAA, EKL 2006, lk I-403, punkt 28).

- 29 Seetõttu — nagu komisjon kohtuistungil õigesti väitis — ei ole vaja uurida määruse nr 1475/95 artikli 5 lõigete 2 ja 3 kehtivuse küsimust, mille BMW tõstas.

Esimene küsimus

- 30 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotlused esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1400/2002 jõustumine tekitab vajaduse tarnija turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamiseks määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses ning kas järelilikult võib sellega põhjendada nimetatud sättes ette nähtud õiguse lõpetada leping üheaastase etteteatamisega kohaldamist.
- 31 On kohane meelde tuletada, et 7. septembri 2006. aasta otsuses kohtuasjas C-125/05: Vulcan Silkeborg (EKL 2006, lk I-7637) vastas Euroopa Kohus juba sellele küsimusele, otsustades, et kuigi määruse nr 1400/2002 jõustumine ei loonud iseenesest vajadust tarnija turustusvõrkude ümberkorraldamiseks määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses, võis kõnealune jõustumine sellegipoolest iga tarnija turustusvõrgu spetsiifilisest korraldusest lähtuvalt luua vajaduse niivõrd olulisteks muudatusteks, et neid võis käsitleda nimetatud turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamisena selle sätte tähenduses.
- 32 Selles suhtes rõhutas Euroopa Kohus sama otsuse punktides 59–61 siiski, et kuigi määrus nr 1400/2002 küll tegi määruses nr 1475/95 ette nähtud grupierandite süsteemiga võrreldes olulisi muudatusi, võisid muudatused, mida tarnijad tõenäoliselt oma turustuskokkulepetes tegid, et kindlustada endale jätkuvalt õigus grupierandile, tuleneda sellest, et määruse nr 1475/95 kehtivuse kaotamise

kuupäeval kehtinud lepinguid kohandati määruse nr 1400/2002 artiklis 10 ette nähtud üheaastasel üleminekuperioodil. Selline kohandamine ei too seega auto- maatselt kaasa vajadust vastavalt kohaldatavale siseriiklikule õigusele lepinguid lõpetada ega igal juhul ka vajadust terve turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamiseks.

33 Nagu Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Vulcan Silkeborg punktis 64 leidis, on siseriiklike kohtute ja vahekohtute ülesanne hinnata nende menetluses oleva vaidluse konkreetsete asjaolude kogumist lähtuvalt, kas tarnija tehtud muudatused kujutavad endast vastavalt määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimesele taandele turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamist ja kas see osutus vajalikuks määruse nr 1400/2002 jõustumise tõttu.

34 Selle kohta täpsustas Euroopa Kohus sama otsuse punktides 29 ja 30, et „terve turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamine” artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses eeldab asjaomase tarnija turustusvõrgu märkimisväärset muudatust nii sisuliselt kui geograafiliselt, mis võib muu hulgas olla seotud nende struktuuride olemuse või vormi, eseme, nende sisemiste kohustuste jaotuse, asjaomaste kaupade ja teenuste tarnimise viisi, nimetatud struktuuris osalejate arvu või kvaliteedi ning geograafilise ulatusega.

35 Vastupidi sellele, mida põhikohtuasja hagejad käesolevas asjas väidavad — kuigi miski selleks ei kohusta, ei välista samuti miski, et selline ümberkorraldamine võib tuleneda turustuskokkuleppe tingimuste muutmisest uue erandimääruse jõustumise tagajärjel. Euroopa Kohus leidis eespool viidatud kohtuotsuse Vulcan Silkeborg punktis 54 muu hulgas, et määrus nr 1400/2002 tegi määrukses nr 1475/95 ette nähtud grupierandite süsteemiga võrreldes olulisi muudatusi, sätestades rangemad

normid kui need, mis viimane kehtestas erandite tegemise kohta EÜ artikli 81 lõikes 1 sätestatud keeluga hõlmatud teatavate konkurentsipiirangute osas.

- 36 Mis puudutab määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimeses taandes ette nähtud tingimust, mis on seotud ümberkorraldamise „vajadusega”, siis märkis Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Vulcan Silkeborg punktis 37, et see tingimus eeldab, et ümberkorraldamine peab olema usutavalt õigustatav majandusliku tõhususega, mis tugineb tarnija ettevõtte sisestele või välistele objektiivsetele asjaoludele, mis turustusvõrgu kiire ümberkorraldamiseta võivad — võttes arvesse neid konkurentsitingimusi, milles tarnija tegutseb — kahjustada nimetatud turustusvõrgu olemasolevate struktuuride tõhusust.
- 37 Seega ainuüksi asjaolust, et tarnija teeb oma turustusvõrgu hetkeolukorra subjektiivse majandusliku hinnangu alusel järeltule ümberkorraldamise vajalikkuse kohta, ei piisa — vastupidi komisjoni väidetele — selleks, et tõendada niisuguse ümberkorraldamise vajalikkust määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses. Seevastu iga võimalik ebasoodne majanduslik tagajärg, mis võiks tarnijat mõjutada olukorras, kus ta peab turustuskokkuleppe kaheaastase etteteatamisega lõpetama, on niisugusel puhul asjassepuutuv (eespool viidatud kohtuotsus Vulcan Silkeborg, punkt 38).
- 38 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1400/2002 jõustumine ei loonud iseenesest vajadust tarnija turustusvõrkude ümberkorraldamiseks määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses. Siiski võis kõnealune jõustumine iga tarnija turustusvõrgu spetsiifilisest korraldusest lähtuvalt luua vajaduse niivõrd olulisteks muudatusteks, et neid võis käsitleda nimetatud turustusvõrgu ümberkorraldamisena selle sätte tähenduses. Siseriiklike kohtute ja vahekohtute ülesanne on hinnata, kas nende menetluses oleva vaidluse konkreetsete asjaolude kogumist lähtuvalt see nii ka on.

Teine küsimus

- 39 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotlused esitanud kohus teada, kas asjaolu, et turustuskokkulepe, mis vastab määruses nr 1475/95 ette nähtud erandi tingimustele, sisaldab määruse nr 1400/2002 artikliga 4 keelatud konkurentsipiiranguid, tähendab tingimata seda, et pärast viimase määruse artiklis 10 sätestatud üleminekuperioodi möödumist ei kohaldata selles ette nähtud grupierandit enam ühegi sellises kokkuleppes sisalduva konkurentsipiirangu suhtes, iseäranis juhul kui siseriikliku õiguse kohaselt tuleneks sellest kogu kokkuleppe kehtetus.
- 40 Eelotsusetaotlusest nähtub, et see küsimus on esitatud juhuks, kui seda, et kokkulepe lõpetatakse üheaastase etteteatamisega määruse nr 1400/2002 jõustumise tõttu — nii nagu tegi BMW käesolevas asjas —, peetakse määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taandega vastuolus olevaks. Eelotsusetaotlused esitanud kohus leiab, et kui selline kokkulepe, mida tarnija ei ole õiguspäraselt lõpetanud, oli igal juhul vastavalt siseriiklikule õigusele tervikuna alates 1. oktoobrist 2003 kehtetu, ei saanud seda ajavahemikus kuni 30. septembrini 2004 mingil juhul täita, nii nagu nõuavad põhikohtuasja hagejad. Kohus arutleb seetõttu, kas erandkorras ei tuleks määruse nr 1400/2002 artiklit 4 tõlgendada nii, et sellisel juhul ei põhjusta nimetatud säte seda, et grupierandit ei kohaldata nimetatud kokkuleppe suhtes.
- 41 Esimesele küsimusele antud vastusest nähtub, et määruse nr 1400/2002 jõustumisega võib teatud juhtudel põhjendada määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimeses taandes ette nähtud õiguse lõpetada leping üheaastase etteteatamisega kohaldamist. Sellegipoolest, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 38, on üksnes eelotsusetaotlused esitanud kohtu ülesanne hinnata, kas tema menetluses olevate vaidluste konkreetsete asjaolude kogumist lähtuvalt on nimetatud sättes ette nähtud tingimused põhikohtuasjades täidetud.

- 42 Neil asjaoludel, kuna ei saa välistada, et käesoleval juhul toimunud kokkulepete lõpetamine üheaastase etteteatamisega ei vasta nendele tingimustele, tuleb selleks, et esitada kõnealusele kohtule kõik juhtnöörid, mida saab kasutada siseriikliku kohtu menetluses oleva kohtuasja lahendamisel, vastata ka teisele küsimusele (vt selle kohta 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-387/01: Weigel, EKL 2004, lk I-4981, punkt 44, ja 21. veebruari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-152/03: Ritter-Coulais, EKL 2006, lk I-1711, punkt 29).
- 43 Siinkohal tuleb meenutada, et nagu nähtub määruse nr 1400/2002 põhjendusest 36, on nimetatud määruse artikli 10 eesmärk näha ette üleminekuperiood, et anda kõigile ettevõtjatele aega selliste määrusele nr 1475/95 vastavate kokkulepete kohandamiseks, mis kehtisid veel kuupäeval, mil määrus kehtivuse kaotas. Selleks näeb nimetatud säte ette, et EÜ artikli 81 lõikes 1 sätestatud keeldu ei kohaldata ajavahemikus 1. oktoobrist 2002 kuni 30. septembrini 2003 selliste kokkulepete suhtes.
- 44 Seega nähtub määruse nr 1400/2002 artikli 10 sõnastusest endast selgelt, et EÜ artikli 81 lõikes 1 sätestatud keeldu kohaldatakse alates 1. oktoobrist 2003 kokkulepete suhtes, mida ei ole kohandatud selleks, et need vastaksid nimetatud määruses ette nähtud erandi tingimustele.
- 45 Vastavalt määruse nr 1400/2002 artikli 4 lõike 1 esimese lause sõnastusele endale ning nagu nähtub määruse põhjendusest 12, ei tehta nimetatud määruses ette nähtud erandit kokkulepetele, mille eesmärk on vähemalt üks artikli 4 lõikes 1 loetletud põhilistest piirangutest.
- 46 Sellest tuleneb, et vastupidi eelotsusetaotlused esitanud kohtu arvamusele ja nagu kõik märkusi esitanud pooled väidavad, ei olnud määruses nr 1400/2002 ette nähtud

grupierand pärast nimetatud üleminekuperioodi möödumist — nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 30 õigesti märkis — kohaldatav selliste kokkulepete suhtes, mis olid küll sõlmitud vastavalt määrusele nr 1475/95, kuid mille eesmärk oli üks nimetatud põhilistest piirangutest.

47 Kui kokkulepe ei vasta erandimääruses ette nähtud tingimustele, võivad selles sisalduvad tingimused EÜ artikli 81 lõike 1 alusel olla keelatud, kui selle sätte kohaldamise tingimused on täidetud ning kui tingimused EÜ artikli 81 lõike 3 alusel erandi tegemiseks ei ole täidetud.

48 EÜ artikliga 81 vastuolus olevate lepingutingimuste keelamise tagajärjed kokkuleppe muudele osadele või sellest tulenevatele muudele kohustustele ei kuulu siiski ühenduse õiguse kohaldamisalasse. Seetõttu on liikmesriigi kohtu ülesanne kohaldatava siseriikliku õiguse alusel hinnata, millised on teatavate tingimuste EÜ artikli 81 alusel keelamise ulatus ja tagajärjed kõikide lepinguliste suhete seisukohast (vt selle kohta 18. detsembri 1986. aasta otsus kohtuasjas 10/86: VAG France, EKL 1986, lk 4071, punktid 14 ja 15, ning 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-230/96: Cabour, EKL 1998, lk I-2055, punkt 51).

49 Põhikohtuasja hagejad leiavad siiski, et arvestades määruse nr 1475/95 artikli 5 ning määruse nr 1400/2002 artiklite 4 ja 10 ülimuslikkust, tuleb siseriiklikku õigust tõlgendada kooskõlas ühenduse õigusega, nii et konkurentsi piiravate tingimuste keelamine ei too automaatselt kaasa kogu kokkuleppe kehtetust. Hagejate meelest võib selline tagajärg osutada võimalikuks üksnes juhul, kui turustaja on mõjuva põhjuseta keeldunud lepingutingimustest, mille tarnija on õigusliku olukorra muutusega kohanemiseks välja pakkunud.

- 50 Selle seisukohaga ei saa nõustuda. Kui kokkuleppe eesmärk on üks määruse nr 1400/2002 artiklis 4 sätestatud põhilistest piirangutest, ei ole mingil viisil ühenduse õigusega vastuolus see, kui kokkuleppes sisalduvate konkurentsi piiravate tingimuste keelamine toob vastavalt siseriiklikule õigusele automaatselt kaasa kogu kokkuleppe kehtetuse, kuna esiteks puudutab see säte — nagu nähtub nimetatud määruse põhjendusest 12 — kõige raskemaid konkurentsi piiranguid kõnealuses sektoris ning teiseks näeb see säte ise ette grupierandi kohaldamatuse kogu kokkuleppe suhtes.
- 51 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1400/2002 artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et pärast selle määruse artiklis 10 sätestatud üleminekuperioodi möödumist ei olnud selles ette nähtud grupierand kohaldatav lepingute suhtes, mis vastasid määruses nr 1475/95 ette nähtud grupierandi tingimustele, kuid mille eesmärk oli vähemalt üks artiklis 4 nimetatud põhilistest piirangutest, mistõttu kõik sellistes lepingutes sisalduvad konkurentsi piiravad tingimused võisid EÜ artikli 81 lõike 1 alusel keelatud olla, kui tingimused EÜ artikli 81 lõike 3 alusel erandi tegemiseks ei olnud täidetud.

Kohtukulud

- 52 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotlused esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Komisjoni 31. juuli 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1400/2002 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris jõustumine ei loonud iseenesest vajadust tarnija turustusvõrkude ümberkorraldamiseks komisjoni 28. juuni 1995. aasta määruse (EÜ) nr 1475/95 asutamislepingu artikli [81] lõike 3 kohaldamise kohta mootorsõidukite turustamist ja teenindust käsitlevate teatavate kokkuleppeliikide suhtes artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses. Siiski võis kõnealune jõustumine iga tarnija turustusvõrgu spetsiifilisest korraldusest lähtuvalt luua vajaduse niivõrd olulisteks muudatusteks, et neid võis käsitleda nimetatud turustusvõrgu ümberkorraldamisena selle sätte tähenduses. Siseriiklike kohtute ja vahekohtute ülesanne on hinnata, kas nende menetluses oleva vaidluse konkreetsete asjaolude kogumist lähtuvalt see nii ka on.
2. Määruse nr 1400/2002 artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et pärast selle määruse artiklis 10 sätestatud üleminekuperioodi möödumist ei olnud selles ette nähtud grupierand kohaldatav lepingute suhtes, mis vastasid määruses nr 1475/95 ette nähtud grupierandi tingimustele, kuid mille eesmärk oli vähemalt üks artiklis 4 nimetatud põhilistest piirangutest, mistõttu kõik sellistes lepingutes sisalduvad konkurentsi piiravad tingimused võisid EÜ artikli 81 lõike 1 alusel keelatud olla, kui tingimused EÜ artikli 81 lõike 3 alusel erandi tegemiseks ei olnud täidetud.

Allkirjad